

МУЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ШКОЛЯРІВ У ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ (НА ПРИКЛАДІ «МУЗИЧНОЇ ВІТАЛЬНІ»)

Постановка проблеми. Кардинальні зміни у всіх сферах життя в Україні, які почалися в кінці минулого і успішно продовжуються на початку нинішнього століття, детермінують необхідність докорінних змін в методах та формах роботи по формуванню духовно багаті особистості на шляху становлення громадянського суспільства. Без сумніву, що основне навантаження в цьому покладається на українську школу, де формується майбутнє української нації. Перед школою ставиться дуже важливе завдання: формування духовного світу людини, її естетичних почуттів і смаків, у зв'язку з чим особливого значення набуває підвищення ефективності викладання предметів художньо-естетичного циклу, зокрема музичного мистецтва.

Метою статті є : узагальнення та аналіз методики впровадження у сучасний навчально-виховний процес – «Музичної вітальні», як форми музично-виховної роботи в позакласній діяльності із старшими школярами.

Виклад основного матеріалу. Художньо-естетичне виховання у позакласній діяльності полягає в освоєнні цінностей, здатності сприймати і примножувати їх у царині дозвілля. Щоб формувати духовну культуру учнів, недостатнє забезпечення умов для опанування системою знань і вмінь, включення в художню діяльність, потрібно виховувати ціннісне ставлення до мистецтва через власний емоційний досвід. Збагачуючи емоційний світ і розширюючи загальний кругозір людини, музика активізує її пізнавальну діяльність, примушує співпереживати і тим самим сприяє вихованню особистих переконань, розвиває нахили й обдарування, стимулює творчу діяльність, спонукає до естетичної самоосвіти і самовиховання. Разом з іншими видами мистецтва музика допомагає людям краще розуміти і вдосконалювати життя, стимулює творчі здібності [2, с. 103].

Змістом музики є узагальнений сконцентрований моральний досвід людства, отже, через музику людина пізнає й оцінює його. Багатогранний людський досвід, що розкривається в музиці, виступає у свідомості людини в певному моральному висвітленні завдяки емоційно-оцінюючим реакціям. Для того, щоб музика виконувала свою виховну роль, «потрібно вже з раннього віку навчити людину сприймати і переживати життєвий зміст музики» [3, с. 18].

Участь в позакласній роботі відкриває перед школярами можливість поглиблено займатися тим, що їм подобається. Вчитель же, працюючи з зацікавленими учнями, має можливість більше залучати їх до музики, формувати самостійність та творчу активність. В «Методиці музичного виховання в школі» під редакцією Л. Г. Дмитрієва та Н. М. Черноіваненко говориться: «При організації позакласної роботи по музиці слід пам'ятати, що:

- всі види позакласних музичних занять повинні бути направлені на підвищення морально-естетичного виховання школярів, формування їх музичних смаків та інтересів;
- широке використання різних методів повинно сприяти пробудженню художніх інтересів, розвитку художньої уяви, музичних, творчих здібностей школярів;
- необхідно виховувати у учнів зацікавленість до просвітницької роботи, прагнення нести людям музичну культуру» [2, с. 75].

Успіх всієї різноманітної роботи по музичному вихованню здебільшого визначається тим, наскільки діти володіють різними видами музичної діяльності і мають потребу в ній. На формування їх інтересів і смаків великий вплив мають сім'я, засоби масової інформації, однолітки, і це потрібно враховувати в кожному окремому випадку.

Мету і завдання, різних форм позакласної роботи з музичного мистецтва дуже добре висвітлила одна з провідних методистів Л. В. Школяр. У науковому виданні «Музична освіта в школі», вона зазначає, що сучасна психологічна теорія, розглядаючи самоцінність кожного вікового періоду, кризові явища, які супроводжують перехід від одного етапу розвитку до іншого і психологічні особливості кожного дитячого періоду в їх динаміці, потребує створення таких умов, щоб дитина повноцінно проживала свій віковий період – своє дитинство. Роль музики, взагалі мистецтва в цьому процесі велика, загальновідома. Важливо створити кожній дитині як можна раніше певне художнє буття [5, с. 87].

Форми, які є характерними для пропаганди музичного мистецтва і які близькі по суті до «Музичної вітальні». По-перше, вечори (заходи по даній тематиці). По-друге, шкільна філармонія (мета – виховання слухача; засоби – виступи професійних музикантів). «Музична вітальня» – одна з найцікавіших форм позакласної музичної виховної роботи, якій, на жаль, не приділяють належної уваги у школі. Саме через «Музичну вітальню» проходить живий контакт з високим мистецтвом розуміння музики.

Д. Б. Кабалецький, концепція музичного виховання якого покладена в основу сьогодні діючої програми з музики для загальноосвітніх середніх шкіл, дуже багато уваги приділяв просвітницькій

музичній діяльності підростаючого покоління. Форми, які він використовував, особисті творчі зустрічі зі школярами в школах наближаються по своїй суті до того, що ми називаємо зараз «Музичною вітальнею». Основою творчого планування є «Методичний задум, тобто ідея, яка об'єднує завдання, які можуть бути вирішені в роботі над темою і засоби їх вирішення. В задумі завжди відбивається сприйняття вчителем музичних творів, їх осмислення, уявлення про учнів, рівні і можливості їх музичного розвитку і найголовніше розуміння мети музичного виховання» [1, с. 42].

План проведення «музичних віталень» обов'язково включається в загальношкільний зміст позакласних заходів. При цьому обов'язково враховується завантаженість дітей на протязі року і це синхронізується з можливостями виконавців.

Тематика вечорів «Музичної віталні» дуже різноманітна. Її можна розділити на два тематичні аспекти:

Перший – такі програми, які створювалися для дорослої аудиторії: старшокласників, вчителів, батьків. З цих програм і починалися взагалі засідання «Музичної віталні».

Другий – цикл програм, розрахований на учнів середніх класів. Звичайно, підхід до підготовки програм по цим блокам різниться. Це стосується і репертуару, який підбирається по темам, викладання матеріалу (в програмах для дорослих він більш філософського змісту, акцент робиться на глибинні витоки творчості; в програмах для дітей більше «абетки» мистецтва). Але і в першому і другому випадку червоною ниткою проходить ідея, що музика виходить із світосприйняття композитора, його почуттів, думок. Тому кожен сценарій написаний так, що музичний твір є природним наслідком життя композитора. В підтвердження цього цитата, яка присвячена видатному польському композитору і піаністу Фредеріку Шопену: «Музика композитора – це явище унікальне... Музика – явище людське, стосується не тільки однієї людини-творця, що створює її, і одну людину споживача, сприймає її. Свою музику композитор пише абстрактними знаками на нотному аркуші, але вона є свідченням ставлення композитора до зрілого, живому, навколишнього світу. Музика народжується не в країні абстракції, а в свідомості людини певної епохи, який уважно спостерігав хід історії, з тривогою думав про життя і смерть, радів красі світу і протестував проти його несправедливості» [4, с. 27].

Висновки. Отже позакласна музично-виховна робота у школі природно доповнює уроки музичного мистецтва і має на меті розширювати музичний кругозір дітей, поглибити отримані музичні знання, а також удосконалювати виконавські навички і уміння. Світ мистецтва надзвичайно багатий, складний і різноманітний, а музика – це тільки один із видів мистецтва, але який тісно пов'язаний з іншими.

З впевненістю можемо констатувати, що відчуття світу, його розвиток і динаміка дуже близьке із почуттями творчої людини. Одні й ті ж мотиви ми можемо спостерігати і в музичному, живописному та літературному творах. Дуже часто сучасний вчитель відчуває близькість всієї творчості, її внутрішнього змісту одного митця з іншим, хоча вони можуть належати до представників різних видів мистецтва. Це надихнуло нас на створення поняття «Музична вітальня» у якій можуть переплітатися різні види творчої діяльності. Музично-виховна діяльність може бути високоефективною та продуктивною при використанні такої форми позакласної роботи, як «Музична вітальня».

ЛІТЕРАТУРА

1. Багадуров В. А. Воспитание восприятия музыки / Всеволод Алавердиевич Багадуров. – М., 1955. – 62 с.
2. Дмитриева Л. Г. Черноиваненко Н. М. Методика музыкального воспитания в школе / Л.Г.Дмитриева, Н.М. Черноиваненко.– М., 1989. – 175 с.
3. Ростовський О. Я. Взаємозв'язок різних видів мистецтва на уроках музики / Олександр Якович Ростовський. – К., 1991. – 57 с.
4. Хлебнікова Л. О. Викладання музики в школі за системою Д. Б. Кабалецького/ Л.О. Хлебнікова. – К., 1986. – 137 с.
5. Школяр Л.В. Музыкальное образование в школе: учеб. пособие для студентов вузов / Людмила Валентинівна Школяр. – М., 2001. – 146 с.

Тарка В.

Науковий керівник – доц. Ороновська Л.Д.

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ

Постановка проблеми. Сучасний період розвитку українського суспільства зумовлений динамічною картиною сучасного світу, політичними, соціально-економічними і науково-технічними змінами, які поставили перед педагогічною наукою і практикою надзвичайно важливі завдання з формування якісно нової школи, системи виховання і навчання в ній молодих поколінь. Стратегічним напрямом реформування освіти згідно із Законом України «Про освіту», Державною національною програмою «Освіта (Україна XXI ст.)», Концепцією національного виховання та Концепцією художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах України є забезпечення творчого